

CAPUT QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Balsari temulento, et sacra vasa profananti apparet manus scribens in pariete. Secundo, vers. 13, vocatus Daniel scripturam legit: mane, tekel, phares; docetque per ea exitum regi portendi. Tertio, vers. 30, occiditur Balsasar, succedit ei Darius.

Nota: Hoc caput secundum ordinem temporum ponendum erat post cap. vii et viii; sed Propheta, ut dixi. Can. III, saepe non seruat ordinem. Nec tunc ergo Daniel hoc caput praecedenti, ut historiam, et finem similiton regum Babyloniurum, scilicet Nabuchodonosoris patris, et Balsaris filii, pertinet. Daniel enim hic primo historias omnes simul enarrat usque ad caput septimum: inde usque ad cap. xiii, visiones suas et prophetias simul ordine prosequitur.

1. Balsasar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille: et unusquisque secundum suam bibebat etatem. 2. Praecipit ergo jam temulentus ut afferrentur vasa aurea et argentea, quae asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo, quod fuit in Jerusalem, ut hiberent in eis rex et optimates ejus, uxoresque ejus, et concubinae. 3. Tunc allata sunt vasa aurea et argentea, quae asportaverat de templo, quod fuit in Jerusalem: et hiberunt in eis rex, et optimates ejus, uxores et concubinae illius. 4. Bibebant vinum, et laudabant deos suos aereos et argenteos, aereos, ferreos, ligneosque et lapideos. 5. In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulae regiae: et rex aspicebat articulos manus scribentis. 6. Tunc facies regis commutata est, et cogitationes ejus conturbabant eum: et compages renum ejus solvebantur, et genua ejus ad se invicem collidebantur. 7. Exclamavit itaque rex fortiter, ut introducerent magos, Chaldaeos, et aruspices. Et proloquens rex ait sapientibus Babyloniis: Quicumque legerit scripturam hanc, et interpretationem ejus manifestam mihi fecerit, purpura vestietur, et torquem auream habebit in collo, et tertius in regno meo erit. 8. Tunc ingressi omnes sapientes regis, non potuerunt nec scripturam legere, nec interpretationem indicare regi. 9. Unde rex Balsasar satis conturbatus est, et vultus illius immutatus est: sed et optimates ejus turbabantur. 10. Regina autem, pro re qua acciderat regi, et optimatibus ejus, domum convivii ingressa est: et proloquens ait: Rex, in aeternum vive: non te conturbent cogitationes tuae, neque facies tua immutetur. 11. Est vir in regno tuo, qui spiritum deorum sanctorum habet in se: et in diebus patris tui scientia et sapientia inventa sunt in eo; nam et rex Nabuchodonosor pater tuus, principem magorum, incantatorum, Chaldaeorum et aruspicum constituit eum, pater, inquam, tuus, o rex: 12. quia spiritus amplior, et prudentia, intelligentiaque et interpretatio somniorum, et ostensio secretorum, ac solutio ligatorum, inventa sunt in eo, hoc est in Daniele: cui rex posuit nomen Balsasar. Nunc itaque Daniel vocetur, et interpretationem narrabit. 13. Igitur introductus est Daniel coram rege. Ad quem praefatus rex ait: Tu es Daniel de filiis captivitatis Judae, quem adduxit pater meus rex de Judaea? 14. Audivi de te quoniam spiritum deorum habeas: et scientia intelligentiaque ac sapientia ampliores inventa sunt in te. 15. Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapientes magi, ut scripturam hanc legerent, et interpretationem ejus indicarent mihi: et nequiverunt sensum hujus sermonis edicere. 16. Porro ego audivi de te, quod possis obscura interpretari, et ligata dissolvere: si ergo vales scripturam legere, et interpretationem ejus indicare mihi, purpura vestieris, et torquem auream circa collum tuum habebis, et tertius in regno meo princeps eris. 17. Ad quae respondens Daniel, ait coram rege: Munera tua sint tibi, et dona domus

tua alteri da: scripturam autem legam tibi, rex, et interpretationem ejus ostendam tibi. 18. O rex, Deus altissimus, regnum et magnificentiam, gloriam et honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo. 19. Et propter magnificentiam, quam dederat ei, universi populi, tribus, et linguae tremebant et metuebant eum: quos volebat, interficiebat: et quos volebat, percutiebat: et quos volebat, exaltabat: et quos volebat, humiliabat. 20. Quando autem elevatum est cor ejus, et spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, et gloria ejus ablata est: 21. et a filiis hominum eiectus est, sed et cor ejus cum bestis positum est, et cum onagris erat habitatio ejus: fenum quoque ut bos comedebat, et rore caeli corpus ejus infectum est, donec cognosceret quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum: et quemcumque voluerit, suscitabit super illud. 22. Tu quoque filius ejus Balsasar, non humiliasti cor tuum, cum scires haec omnia: 23. sed adversum Dominatorem caeli elevatus es: et vasa domus ejus allata sunt coram te: et tu, et optimates tui, et uxores tuae, et concubinae tuae, vinum bibistis in eis: deos quoque argenteos, et aureos, et aereos, ferreos, ligneosque et lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque sentiunt, landasti: porro Deum, qui habet flatum tuum in manu sua, et omnes vias tuas, non glorificasti. 24. Ideo ab eo missus est articulus manus, quae scripsit hoc quod exaratum est. 25. Haec est autem scriptura, quae digesta est: MANE, TEKEL, PHARES. 26. Et haec est interpretatio sermonis, MANE: numeravit Deus regnum tuum, et complevit illud. 27. TEKEL: appensus es in statera, et inventus es minus habens. 28. PHARES: divisum est regnum tuum, et datum est Modis et Persis. 29. Tunc jubente rege, indutus est Daniel purpura, et circumdata est torques aurea collo ejus: et praedicatum est de eo quod haberet potestatem tertius in regno suo. 30. Eadem nocte interfectus est Balsasar rex Chaldaeus. 31. Et Darius Medus successit in regnum annos natus sexaginta duos.

Quis fuit Balsasar? Respon- dit prima S. Hiero- nymus.

1. BALSASAR REX FECIT GRANDE CONVIVIIUM, — anno ultimo regni sui, quo et eversa Babylone, ut monarcha cepit regnare Cyrus: fuit ergo hic annus primus monarchiae Cyri, quo etiam ipse Judaeos et Babylone liberos dimisit.

Queres, quis fuit hic Balsasar? S. Hieronymus ex Beroso apud Josephum, Eusebio et Megasthenem, putat in Babylone post Nabuchodonosorem regnasse filium Evilmerodach, post hunc filium Niglissar, post hunc filium Labosordach: deinde hujus filium Balsasar. Verum non potuerunt esse tot generationes tam paucis, puta 34 annis: tot enim tantum interfluxerunt a morte Nabuchodonosoris, usque ad mortem Balsaris. Falsum ergo est quod scribit Josephus, lib. XI Antiq. XII, Nabuchodonosorem, cum post eversam Jerusalem regnasset annos 23, reliquisse regnum filio Evilmerodach, eumque regnavisse annis octodecim: post hunc Niglissar filium annis 40, post hunc Labosordach filium novem mensibus: huic successisse Balsasarem, cujus anno 17 Cyrus expugnavit Babylonem, Judaeosque inde liberavit. Collige enim horum annos, invenies centum, quibus necesse est elcere duravisse captivitatem Babylonicam; cum ex Jeremia, cap. XXVII, et ex Daniele, cap. II, 2, constet eam tantum durasse 70 annis.

Secundo, Pererius, Maldonatus, Hugo et alii censent Balsasarem fuisse filium Evilmerodach, qui fuit filius Nabuchodonosoris, cujus proinde

nepos fuit Balsasar. Probant id, primo, quia Nabuchodonosori successit Evilmerodach, sicut patet IV Reg. XXV, 27; ergo Balsasar post Evilmerodach regnavit, ac consequenter fuit ejus filius. Secundo, quia Jerem. XXVII, 7, dicitur, quod Nabuchodonosori s' servavit omnes gentes, et filio ejus, et filio filii ejus. Quis est filius ejus, nisi Evilmerodach; quis filius filii, nisi Balsasar (1)? Unde Franciscus Ribera et alii sic computant annos 70 captivitatis Babylonicae: Nabuchodonosor, inquit, regnavit 45 annis; Evilmerodach 22, Balsasar tribus, qui simul juncti faciunt 70. Verum dici possit ad Jerem. XXVII, 7, ibi patrem esse Nabuchodonosorem seniore, filium esse Nabuchodonosorem juniorem, qui et Magnus est dictus; filium filii esse Balsasarem: nam haec verba dicta sunt Jeremiae amico regni Joakim, quando adhuc regnabat Nabuchodonosor senior;

(1) Hanc sententiam probabiliorum esse satis clare demonstrat Rosenmüller, *Allertiumk.* vol. I, part. II, pag. 87, not. 185; et optime Quatremere in opere cui titulus: *Mémoire sur Darius le Mède et Balthasar, rois de Babylone (Annales de Philosophie chrétienne, XVI, 317-336)*. De Sauley e contra in opere: *Chronolog. Biblique des empereurs de Ninive, etc.*, assertit Balsasar esse filium Nabuchodonosoris, cui immediatus successit.

Quod si, ut objiciunt, historia profana nullum regem Babylonicum Balsasarem vocatum commemorat, ea ratio est, quod Reges Orientales frequentes plura nomina habuerint. Anter recentior profecto nomen ignotum quibus suo libro hanc inseruisset.

nam junior regnare cepit anno quarto Joakim.

Tertio, alii censent Balsasarem hunc esse filium, non nepotem Nabuchodonosoris, esseque eundem cum Evilmerodach. Hæc sententia valde conformis est verbis Danielis: *primo*, quia Daniel in chronicis hæc regum Babyloniorum, post gesta Nabuchodonosoris, transit statim ad Balsasar; ergo hic et proxime successit. *Secundo*, quia semper hic vocat eum filium Nabuchodonosoris, ut patet vers. 11, 13 et 18. Idem facit Baruch, cap. 1. 1. *Tertio*, quia a Jeremia, cap. 1, 2, Balsasar vocatur Merodach, qui idem esse videtur cum Evilmerodach: idem a Beroso et Josepho vocatur Labonitius et Nabonitus: nam litteræ L et N commutantur, sicut L et B, utpote affines et liquide. Hinc pro Belial alii dicunt Beliar, pro Nabuchadneser (id est Nabuchodonosor) in Hebræo legitur Nebuchadneser. Juxta hæc hæc sententiam Balsasari, sive Evilmerodach, dandi sunt anni regni 34 (anni enim quos alii seorsim dant Evilmerodach adjungendi sunt annis Balsasaris, cum fuerit unus idemque rex); hos enim si addas annos 36 Nabuchodonosoris, explebis annos 70 captivitatis, qui incipiunt ab anno 11 Joakim, qui fuit 8 Nabuchodonosoris, et terminantur in ultimo anno Balsasaris, qui fuit primus Cyri. Nabuchodonosor enim universim regnavit annos 41.

Convivium. — Chaldaice *לחם* *lecham*, id est panem, hoc est epulum. Sic enim panis in Scriptura per synecdochen significat quolibet cibos et epulas. Græce *δαιμον*, id est *cenam*. Veteres enim non prandebant, sed cenabant, ut patet ex Athenæo in *Dipsosophistis*, sive *De Cenis sapientium*. Hinc convivium quodlibet vocatum est *cæna*. Nota hic Balsasaris miram vecondiam, vel præfidentiam, quod hoste vicino, et urbe ab eo circumcessa, crapula indulget cum omnibus suis; unde jussa in *penam* ebrietatis et sacrilegii, quo sacra vasa *deosæ* suæ adhibendo profanavit, eadem nocte et regno et vita spoliatus est. Multi censent Balsasarem, præfissum suis viribus et copiis, ac urbis munitionibus, obsessum a Cyro et Persis indulsisse genio, et agitate convivia, ut ostenderet se Persas non timere, nec curare: quomodo Epaminondas, obsessus ab hostibus sibi insulantibus, jussit milites convivis et ludis vacare, ut ostenderet se hostium sannas contemnere: testis est Diodorus, lib. XII. Idem fecisse Viriatum Lusitanum a Romanis obsessum narrat Florus.

INTUSQUE SECUNDUM SUAM BIBERAT ETATEM. — Quia quisque secundum etatem accumbat, et ætatem prius vel posterius accipiebat, puta digniores et seniores prius, juniores posterius. Erant enim ordine per mensas et classes ita distributi, ut rex singulis classibus ordine præbiberet et propinare posset. Videntur enim hic satrapæ officio et dignitate fuisse pares, ita ut inter eos dignior tantum esset is qui erat senior. Simili enim modo Darius regnum divisit in 120 satrapas, et satra-

pas aequales, ut videtur. Nam eis omnibus tres trislatas præfexit, cap. vi, 1 et 2. Septuaginta, Pagninus, Vatablus et alii vertunt: *Coram mille* (magnatibus et ducibus) *bibebat vinum*; erat enim rex solus in una mensa, e regione illorum mille qui in altera mensa accumbebant. Nam Chaldaicum *אלפא* *alpha*, et mille significat, et eum qui melior est, dignior, præcipuus, et sic accepit Noster. Unde sic ad verbum veritas: *Bibebat quisque secundum quod erat alpha*, id est senior et dignior. Porro Scholiastes explicat, *g. d.* a Cujusque ipsorum mille erat crater vini, et pincerna proprius. Hoc enim apud Persas solemne est. »

2. PRÆCEPIT ERGO JAM TEMENTUS. — Tradunt Hebræi, ait S. Hieronymus, hujusmodi fabulam: usque ad septuagesimum annum, quo Jeremias captivitatem Judæorum dixerat esse solvendam, imperio suo timuit Balsasar; sed eo expleto irritam putans Dei pollicentem, versus in gardium, fecit grande convivium, insultans quodammodo spei Judæorum, et vasis templi Dei; sed statim ultio consecuta est, » dum in hoc convivio peremptus est Balsasar, et Babylon capta.

Vide hic quonam Balsasarem deduxerit temulentia. Audi S. Basilium, homil. *De ebrietate*: Aqua ignem exstinguit, vinum exstinguit rationem: aqua maris naves, vinum vitis homines submergit: ebriorum animæ vino submerse sunt. Nigil est ebrietas, sed ebrietas facit homines, ebrietas est hominibus facti belluas. Hinc ait Isaias, cap. XLVIII, 7: « Absorpti sunt a vino. » Absorbet ebrii vinum, sed absorberunt a vino. Et Sapiens, *Proverb. XXIII, 34*: « Eris quasi sopitus gubernator, amisso clavo. » Ebrius enim rationis clavum amittit.

Secundo, ebrietas uti rationis usum exstinguit, ita pravus animi cupiditates excitat. *Isaia vi, 11*: « Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, et potandam usque ad vesperam, ut vino æstuetis! » Septuaginta vertunt: *Vinum enim succendit vel comburet eos*. Vide ibi dicta. Unde S. Basilium ebrium vocat demonem voluntarium. Demone ergo pejor est ebrius, quia voluntarius est demon, cum demon involuntarie sit demon. A demone torquentur demoniaci, sed inviti et coacti: at ebrius ebrietate torquetur, qui placet.

Tertio, ebrietas os, oculos, nares, omniaque sensuum organa facit amarissimas et fedissimas voluptatis cloacas, ita ut ebrii non homines, sed sues sint, imo suibus tetriores. S. Augustinus, serm. 231 *De Tempore*, ebriosos ait similes esse paludibus sordidis, in quarum aqua sordida serpentes, ranæ vermesque nascuntur.

Quarto, S. Paulus ad *Ephes. v, 18*: « Nollite, ait, inebriari vino, in quo est luxuria. » S. Hieronymus, lib. II *Contra Jovinianum*, cap. VI: « Estus, ait, carnium, et potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis est; » nam « sine Cerere et Baccho friget Venus. » Audi exemplum horribile,

quod refert auctor serm. *ad Fratres in eremo*, apud S. Augustinum, serm. 33: « Ecce, inquit, hodie ebrietatem perpeussam matrem prægnantem nequiter oppressit, sororem violare voluit, patrem occidit, duas sorores vulneravit ad mortem. »

Quinto, quo magis repletur venter, eo magis sensus mentis obtunditur, homoque hebescit. Nam ex crasso ventre subtilis sensus gigni non potest. Rursum, ut ait S. Chrysostomus hom. 1 *ad Popul.*: « Non ita terra natura vexata aquarum superabundantia continue dissolvitur, ut corporis verba mollescit, diffinit, et exillis redditur vini potu continuo ingurgitata. »

Sexto, S. Augustinus supra: « Considerent, inquit, ebriosi, si non peiores animalibus judicandi sint. Cum enim animalia amplius quam eis opus esse bibere nolint, illi et duplum et triplum quam expedit eis potum accipiunt. »

Septimo, ebrii ex crapula continuo dormitant, capite gravantur, occidunt, oculis caliginem, stomacho nauseam præ se ferunt. Et, ut ait S. Basilus: « Eos videre licet oculis levantibus, cute subpallida, spiritu gravi, lingua balbutiente, voce demissa et confusa, pedibus puerorum more infirmis et titubantibus. » Quare Anacharsis censuit optimum remedium ebrietatis esse ebriorum indecoros et fædos mores intueri, qui tales sunt, ut S. Chrysostomus, homil. 1 *ad Popul.*, ebrietate vocet humani generis opprobrium. Hinc Lucædemones pueris ostendebant servos temulentos, ut viderent quam deformis sit spectaculum homo ebriosus, quamque is insanientis sit similis.

Octavo, Athenæus, lib. XI, magnum poenitentiam appellat argentem putentem, in quem scilicet cecidit ebrius, animam et rationem suffocans, sequet et sua omnia demergens. Et S. Augustinus supra ebrietatem vocat puteum inferni. Vide plura de ebrietate notata *Genes. xix*, in fine.

5. IN EADEM HORA APPARUERUNT DIGITI QUASI MANUS HOMINIS. — Lytanus ex voce quasi automat manum hanc vere non existisse, sed tantum in phantasia regis, unde ab aliis non esse visam. Verum utrumque falsum est. Nam Scriptura ait hanc manum scripsisse in pariete *mane, tehel, phares*; ibique hæc scripta legisse Danielem; cum ceteri litteras viderent, sed eas legere et interpretari nequirent. Dicit ergo « quasi manus hominis, » quia vero non erat manus hominis, sed et similis formata ex aere condensato, et assumpta ab angelo, qui per eam scribebat in pariete.

SCIENTIS CONTRA CANDELABRUM. — ut scilicet ex lumine vicini candelabri legi posset hæc scriptura: in cona enim nocturna, candelabro et lumine erit opus. Ita S. Hieronymus. Porro manus scribentis apparuit, non ipse scribens, ut rex videret sibi parari insidias, et necem strui; at auctorem omnino ignoraret: et sic articulos tantum videret, manum non agnosceret, ait Pineda in *Job cap. XVII, 10*.

ALLÆ PEGLE. — ut sciret rex, et convivantes hæc scripturam ad se perlittere, inquit S. Hieronymus. Hic verum fuit illud vulgare proverbium: « Ubi uber, ibi tiber; ubi mel, ibi fel; » quod Plautus in *Amphytrione* hæc verbis declarat: « Ita illis placuit venter, ut ad eodem culmine voluptas et ei comes moror sequatur. »

8. NON POTUERUNT NEC SCRIPTURAM LEGERE. — Quæres, cur? Respondent aliqui Hebræi, quia hæc scriptura erat Hebraica, non Chaldaica, unde a Chaldaeis legi non poterat: sed ut demus fuisse Hebraicam, quis credat neminem Chaldaeorum scivisse Hebraice? præsertim cum Hebraica et Chaldaica tantum dialecto differant, sicuti Attica et Dorica. *Secundo*, respondet Rabbi Saadias, non potuisse eos legere, quia litteræ erant mutatae, aut transpositæ: sed hoc uti fingitur, ita rejicitur. *Tertio*, alii respondent peregrinus hæc fuisse litteras extraordinarias et insolentes. Ita Pineda, lib. V. *De Hebræis Salm.* cap. xii. *Quarto*, alii, a Deo fuisse impeditos Chaldaeos, ut Danieli hæc gloria servaretur. *Quinto*, verisimilius Maldonatus et Antonius Ferrandus, *vision. XXIII, sect. 1*, censent tantum litteras initiales singulorum verborum fuisse scriptas, scilicet M. T. P. Sic enim typographi hæbræi initio operis versiculorum aliquem psalmi, per litteras tantum initiales ascribunt, et sic conflantur esse *Machabii*, id est *Machabæus*, ex initialibus litteris *Exodi xv, 11*: *Mi camocha baelim Jehova*, id est: *Sic similis tui in fortibus, Domine?* Hoc enim Emblemata, quasi insignia belli et victoriae, castris suis prætererunt Machabæi.

Ita et Valens Imperator sciscitatus a necromantico, quis post se regnaturus esset? Respondit magus fore illum cujus non in his litteræ sunt Theon. (indicabat demon Theodosium Imperatorem). Quare Valens omnes qui Theodori, vel Theodosii, vel Theoduli vocabantur, occidit jussit, ait Socrates, lib. IV, cap. xv.

Ita et Mauricio Imperatori (eo quod S. Gregorio restitisset, eique et Romæ ab Aistulpho obsessæ non succurrisset) divinitus revelatum est eum occidentum fore, et privandum imperio ab eo cuius nomen a Pn. inchoabatur. Qua de causa Philippicus, sororis Mauricii maritus, in suspicionem affectati imperii adductus est. Sed mox in somnis per visionem intellexit Mauricius, se cum uxore et filiis a Phoca occidentum esse. Phoca ergo, ex milite creatus imperator, trucidavit Mauricium; sed patientem et gratias agentem Deo, quod se in hæc vita potius quam in altera castigaret. Unde ad singulorum filiorum in conspectu suo trucidationem, exclamabat: « Justus es, Domine, et rectum iudicium tuum. » Ita Cedrenus, Nicephorus, et ex his Baroniis, anno Christi 602.

Sic urbi cum gentilis esset, quasi propheticè inditum est nomen Roma, in signum quod avaritia a Christo esset destruenda. Roma enim, si

ea, numerā; appende, et dividentes, scilicet sint. Hæc enim manus dictat sententiam Dei. Unde imperat dicens: Numerā, appende, divide. Verum quia sententia Dei est efficax, et mox sua jussa exsequitur; hinc numerā idem est quod numerāvit; appende, id est appendit; divide, id est dividit.

Nota: Upharsin verti potest primo, et dividentes; secundo, et Persæ; Pharsin enim sunt Persæ, q. d. Persæ instant tibi, o Balsasar! qui cum Medis dividit regnum tuum. Ita Arias Montanus. Sic filius Judæ, frater gemellus Zaræ, ab obstetrice vocatus est Phares. Dixit enim eo nascente ante Zaræ: «Quare divisa est propter te maceria?» Gen. cap. xxxviii, 29.

26. NUMERAVIT DEUS REGNUM TUUM (annos scilicet regni tui et imperii Chaldaeorum, eosque numerando) COMPLEVIT, — id est primo, deprehendit esse completos: hic enim est septuagesimus et ultimus annus imperio Chaldaeorum præstitutus a Deo, per Jeremiam, cap. xxxi, 10. Secundo, a completiv, id est suo decreto statuit ut jam compleantur et finiantur.

Audi similia portenta. Iudex quidam Antiochus, pridie quam periret Julianus Apostata, juxta prætorium excubans, vidit congeriem stellarum, quæ litteras in hanc sententiam exprimebant: «Hodie Julianus in Perside occiditur.» Ita Zonaras.

Supra limen Adrianopolitani palatii inter alia signa hieroglyphica, inventus est versiculus, qui significaret quemdam ex Palæologorum familia brevi moriturum. Michael, Andronicus imperatoris filius, paulo post ibidem mortuus est. Ita Gregoras, lib. VII.

Rursum, quod huc proprie pertinet, Dario Hystaspis Babylonem obsidenti, cum eam expugnare non posset, Zopyri mula peperit. Unde Zopyrus omen capiendæ orbis accepit: audierat enim a quodam Babylonio urbem expugnandam, cum mula pareret. Multavit ergo se fœde, itaque transfugit ad Babylonios, mentiens se a Dario ita mutilatum; quare dux exercitus et murorum custos ab eis creatus, urbem Dario tradidit. Ita Herodotus, lib. III.

Xerxe cum tot copiis Græciam invadente: «Equa teporem enixa est, quod facile erat ad conjectandum; fore enim ut Xerxes exercitum adversus Græciam cum maximo strepitu, et ambitiosissime dueret, rursusque pro seipso sollicitus ad eundem locum Aga recurreret. Alterum ei quoque prodigium Sardibus exhibitum est: mula enim mulum edidit,» inquit Herodotus, lib. VII.

Ita Nero in Œdipode fabula, quam novissimam æcclavit, in hoc versu decidit:

ἔπειτα μὲ ἀνάγε σὺ γυναικὸς ἀπὸ τοῦ πατρὸς.
Jussit mori me mater, uxor, et pater.

Nam et Œdipus patrem occiderat insciens, ma-

trem uxorem duxerat: ita Nero sciens Claudium patrem occiderat, matrem constupratam interfecerat, et Octavianam uxorem indignis modis tractaverat. Ita Suetonius in Nerone.

Simile est, sed felicius quod narrat Plutarchus in Reg. Apophth. de Dionysio tyranno, quod, cum magistratus per litteras sorte crearentur, et ipsi contigisset littera μ: dicenti quidam per jocum μαροχρησίου, id est stulta efferes, Dionysi; imo, inquit, μαροχρησίου, monarcha ero, et adeptus magistratum prolinus electus est Imperator a Syracusanis. Magni animi erat, quod illo joco non offenderetur, contentus omen litteræ secus interpretari, hocque viam ei ad imperium stravit.

Simili modo, sed significatione et sorte meliore, S. Henrico Bavarie duci, marito S. Cunegundis apparuit S. Wolfgangus, ac in pariete ei scriptum ostendit, Post sex Henricus putans post sex dies, deinde post sex hebdomadas, deinde post sex menses, demum post sex annos se moriturum, parabat se ad mortem. Verum eventus declaravit felicius aliquid ei portendi, scilicet imperium: nam post sex annos creatus est imperator. Ita habet Vita S. Henrici, cap. II, quam edidit noster Gretserius in Sanctis Bambergensibus.

27. TEKEL. — Hebræi dicunt sahal, id est appendit, ponderavit: unde dictus est sictus. Veteres enim monetam appendebant ad pondus, uti siclus habebat pondus quatuor drachmarum. Chaldei enim in multis nominibus Hebræicis pro sahal substituant teu, scilicet pro s ponant: ut pro sekel dicunt tekel, pro schelas telas.

APPENSUS ES IN STATERA, ET INVENTUS ES MINUS HABENS. — «Minus» scilicet dierum, quam ætas naturaque tua postulabant: ante diem enim naturalis mortis, in robore ætatis violenta morte abriperis, inquit S. Hieronymus et Maldonatus. Verum hæc ætas juvenilis non solet a Deo appendi in statera.

Dico ergo: Alludit ad monetam levioris ponderis, quæ rejici solet, q. d. Appensa sunt in statera, et, ut Chaldaice est, in bilance divinae justitiæ et examinis, opera tua, bona et mala, o Balsasar! atque inventus es habere minus probitatis et bonorum operum; plurimum vere habere superbiæ, crapulæ, et iniquitatis; ergo non merearis amplius regnare, aut vivere. Unde Arabicus Alexandrinus vertit: Inventus es minus habere de bono.

Notat Theodoretus nihil esse apud Deum, quæ d non ponderetur, adeoque Dei misericordiam et lenitatem certo pondere et mensura hominibus adhiberi. Unde dicitur Sapient. xi, 21: «Omnia in mensura, et numero, et pondere disposuisti.» Proprie vero Deus in statera judicii sui, bene et male facta appendit. Unde Job cap. vi, 2: «Ultimam, ait, appenderentur peccata mea, quibus iram merui, et calamitas quam patior, in statera!» Vide et Matt., cap. xxiii, vers. 32. Sic Virgilius, lib. XII Æneid., Iovem de Enee et Turri-

In statera Dei sola virtus habet pondus.

Valeat Henrico postea.

Comitatus hieroglyphicus.

fales ac sortibus ita juste judicantem inducit:

Juppiter ipse datus æquale examine lances Sustinet, et fata imponit diversa duorum: Quem damnet labor, et quo vergat pondere lethum.

Jam in statera hæc Dei sola virtus habet pondus: neque enim Deus ponderat, vel æstimaturum, argentum, principatus, prælaturas, etc., quæ apud homines sunt in prætio, ab iisque ponderantur; sed solum ponderat justitiam, id est virtutes et bona opera: hæc enim æternum gloriæ pondus operantur. Unde Proverb. vi, 2, dicitur: «Spiritus ponderat est Dominus.» In hac appendi oplabat S. Job, dicens, cap. xxxi, 6: «Appendat me in statera justa,» hebr. justitiæ, «et sciat Deus simplicitatem meam.» Quocirca Balsasar, carens justitia et virtutibus, in statera Dei cum omni sua pompa et gloria appensus, inventus est minus habens, id est levis et vanus. Hinc regno et vita exclusus audit: «Divisum est regnum tuum,» quia ipse per impietatem a Deo se diviserat. Unde Psalm. lxi, 40, dicitur: «Mendaces filii hominum in stateris, ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum;» vel, ut alii vertunt: Mendaces filii hominum si ponantur in stateris, ipsi pariter leviores sunt vanitate, q. d. Illa est mortuum et mundanorum vanitas et fallacia, ut si in altera lance constituantur ipsi, in altera vero ipsissima vanitas et inanitas, ea sine dubio preponderabit.

Rursum statera hæc symbolum est exactæ æquitatis et justitiæ: hinc apud veteres Romanos æquitatis imago erat virgo quædam, tenens sinistra hastam, dextera justam stateram, ut videre est in nummis Galbæ, Vitellii et Vespasiani. Hi enim imperatores, ut significarent se esse æquitatis studiosos, eam in nummis suis sculpi curarunt. Sic autem Romanos Græci veteres pingebant justitiam quæsi virginem, quæ sinistra bilancem, dextra gladium tenebat, quasi violatæ justitiæ vindicem. Unde Orpheus in hymnis apud Stobæum sic eam alloquitur: «O justissima dea mortalibus, beata, optabilis! quæ semper justis hominibus propter bonitatem gaudens, venanda, felicissima, gloriosa justitia, quæ pura semper mente digna cuique distribuis, ut integra conscientia fruens; semper autem comminuis omnes, quotquot stateram tuam non subeunt, sed ultra ipsam lanceibus duris inexplabiliter declinant.» Hoc est quod ait Sapiens, Prov. xvi, 11: «Pondus et statera judicium Domini sunt.» Et Isaias cap. xxviii, 17: «Ponam in pondere judicium, et justitiam in mensura.» Et cap. xxvii, 8: «In mensura contra mensuram, cum abjecta fuerit, judicabis eam.»

Deus ergo justissimam et fidelissimam habet stateram, in qua Balsasaris vitam et merita ponderavit, atque omnium nestrum ponderabit. Hinc Abbas Georgius apud Sophronium in Prælo spirituali: «Væ, ait, nobis, fratres! quia nullam

habemus compunctionem, sed in negligentia vivimus, cum ira Dei comprehendat nos, et in trivitiis simus ut judicemur; ac sequenti die apparuit ignis in caelo,» index et minax hujus trinitæ.

Sic Petrus Telonarius æger in somnis vidit omnes actus suos in statera appendi a Mauris et Candidatis; cumque Mauri in unam lancem omnia ejus peccata, quæ a juventute commiserat, et quorum erat ille oblitus, imponderet; Candidati nihil invententes aliud, unum panem, quem ipse indignans pauperi dederat, in alteram lancem imposuerunt: itaque æqualitas facta est; tuncque dixerunt ei: «Vade et unge ad panem hunc; nam vere Ethiopes isti apprehendent te.» Unde evigilans mutavit vitam, et ex avaro factus est summus elemosynarius, ut etiam proprio corpori non parceret. Ita habetur in Vita S. Joannis Eleemosynarii scripta a Leonf.

Sic merita S. Henrici Imperatoris qui fuit maritus S. Cunegundis, cum eaque celebs vixit, post mortem appensa sunt in statera inter angelos et demones, cumque lances alternatim alternarentur et deprimerentur ejus meritis et demeritis, supervenit S. Laurentius, qui litem diremit. Nam domo ad Henricum accepta, et suæ ecclesiæ collata, in lancem alteram meritorum ejus imposuit: quo factum est ut illa gravior effecta, alteram in altum efferret, eique preponderaret, atque hoc modo angeli victores evaserunt, animamque Henrici demonibus ereptam in suum consortium abduxerunt. Res hæc fuse narratur in Vita S. Henrici, cap. xxviii.

Sed audi Caroli Magni merita in statera appensa. Rem narrat Joannes Turpinus, Archiepiscopus Rhemensis, in Vita Caroli, cap. xxxii: «Cum, inquit, apud Viennam in ecclesia ante altare, die quadam raptus in extasi, precibus insistere, tetorum agmina innumerabilia millium ante me præterire, ac versus Lotharingiam tendere agnovi. Qui cum omnes pertransirent, intuitus sum quendam illorum Æthiopi consimilem, retro lento gradu alios insequentem. Cui dixi: Quo tenditis? Acquisgramum, inquit, ad Caroli mortem tendimus, ut ejus spiritum ad tartara rapiamus. Cui dixi: Adjuro te per nomen Domini Dei nostri Jesu Christi, ut peracto itinere tuæ dispositionis, ad me reverti non venas. Tunc medicum commorati, vix expleto psalmo, eodem ordine ad me redierunt, et dixi novissimo, cui prius locutus fueram: Quid egistis? Et demon: Gallicianus, inquit, sine capite, tot ac tantos lapides ac ligna basilicarum surarum in statera suspendit, quod magis appenderunt bona, quam ejus mala, et idcirco ejus animam a nobis abstulit. Et, his dictis, demon evanuit; itaque intellexi eadem die Carolum ex hac luce migrasse, et subsidiis B. Jacobi, cuius ecclesias multas edificaverat, ad superna merita regna subvectum.» Subdit deinde visionis confirmationem: «Transactis post ejus mortem diebus quindecim, per

Petri Telesphori actus appensi statera.

S. Henrici merita appensa in statera.

Et Caroli Magni.

nuntium didici, ab ipso tempore, quo ab Hispania recesserat, usque ad diem mortis suae illum assidue egrotasse, atque eandem die et hora, qua visionem ego videram, scilicet quinto Kalendas februarii, et apud Aquisgranum in B. Marie basilica rotunda, quam ipse edificaverat, honorifice sepultum fuisse. Ita auctor hic, penes quem sit fides; nam inscribit se Turpinum Rhemensem Archiepiscopum, utpote quem constat ante Carolum Magnum esse defunctum. Quocirca Papyrius Massonus censet libellum hunc ab homine otioso esse conscriptum in gratiam juventutis paulo post Carolam Calvum in Gallia. Hinc et Cardinalis Baronius, Antonius Posssevinus in *Biblioth.*, in nomine Turpinus, et alii, eum vocant fabulosum, imo mendacii insimulant.

28. *DRUXA EST AEGUM TUAM.* — Jam jam, puta hac nocte regnum tuum a te separatum et ablatum, dividetur inter Medos et Persas. Audite haec, ebrii, audite, temulentis, qui assidete mensis, gaudetis, ridetis, cenitis, potatis; omnia vobis laeta sunt, omnia jucunda: et non videtis extantiam Dei manum super vos. « Mane, » numeravit Deus vitam tuam, et brevi complebit illam, forsitan in hac hora, forsitan in hac ebrietate tua. Deus ab eterno decrevit tibi diem et horam mortis: dixit: Ista hora, isto momento morieris: forte haec ipsa est hora tua fatalis. « Tekel, » appensus es in statera, et inventus es habere minus sobrietatis, minus rationis, minus virtutis; multum vero crapulae, multum amentiae, multum vitiorum. « Phares, » divinum est regnum tuum, dirum. « Phares, » animam dem-onibus: bona tua rapiunt vel haereditas perversi, vel executores cupidi, vel superiores iniqui. Vide quibus corpus tuum saginasti; vide quibus tanto labore operas per fas et nefas coacervasti.

Tropologiae. haec tria, inquit Pererius, sunt peccatoribus haerenda: primo, « mane, » scilicet numerus vite, id est mors; secundo, « tek-el, » id est iudicium; tertio, « phares, » id est infernus, quo a Deo, caelo, Sanctis et vita aeterna in aeternum dividimur et separamur.

Haec tria imminet cervici cuiusque: interim caeci homines concessantur, luxuriantur, saltant, tripudiant; et hunc gladium capiti suo incumbendum non timeant, quia non vident. Narrat Gregorius Turonensis, lib. V *Histor. Franc.* in fine, S. Salvium sibi dicitur: « Videse super hoc teolum quod ego suspendo? cui ego: Video super hoc teolum quod nuper rex poni praecipit. Ad ille, alta trahens suspensa, ait: Video ego evaginatum irae divinae gladium super domum hanc dependentem. Nec eum visio fellit; nam post dies viginti duo filii regis, quos superius mortuos scriptisimus, obierunt. »

Refert Cicero, V *Tuscul.*, quod Dionysius tyrannus Damochi assentatori illius beatum fortunam saepe commemoranti, declaraverit quantum terror semper regibus et tyrannis, etiam si felicissimum esse videantur, impendat, hac ratione: collocari jussit hominem in auro lepto et pulcherrimis stragulis, abacosque complures ornavit argento auroque orlato: tunc ad mensam eximia forma pueros delectos jussit consistere, eosque illi ad nutum ministrare: aderant unguenta, coronae, incendebantur odores, mense conquissimissimis epulis exstruebantur. Fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium e lacunari, seta equina appensum demitti jussit, ut impenderet illius beati cervicibus. Tum ille expavescere, et totus in gladium intendere: jam nec pulchros ministros aspicebat, nec plenum artis argentum, nec manum porrigebat in mensam; jam ipse coronae deflabant. Demum exoravit tyrannum ut abire liceret, quod jam beatus esse nollet. Hoc sibi applicant omnes voluptuarii, cumque in mediis sunt epulis et luxuriis, rhomphaeam divinae justitiae ac gehennae sibi impendentem intuentur: itaque dicant voluptates noxias aspernari et frangere.

Denique ex eo quod Daniel « mane, tek-el, phares, » sic est interpretatus, ut singula verba per singulas exponeret sententias, videntur Rabbinii prisci cabalisticum interpretandi et scribendi modum adinvenisse, quo non tantum integras S. Scripturae sententias explanant, sed etiam syllabas, et singulas quasque litteras separatim expendunt, quasi in singulis lateat aliquid mysterii; ita ut cabala sensum in superstitionem et odium abierit. Rursum modum scribendi per raseo tebet, id est per initia dictionum, ut v. g. *נבב* *be,* idem sit quod *bereset bara elohim,* id est in principio creavit Deus. Hinc ab Hebraeis idem accepisse Romanos, scilicet modum scribendi per notas (quibus notarii in tribunatibus scribebant singula dicta iudicium et martyrium) censet noster Raderus in lib. XIV *Martial. epigr.* 202, et alii: non ergo Cicero, nec Maecenas, ut aliqui volunt, sed longe ante eos Hebraei hujus scriptiois fuerunt inventores.

29. *INDUTUS EST DANIEL PURPURA.* — Purpura et torques aurea erant olim insignia regum, ut patet ex libris *Machab.* Honorat adeo Danielem rex, licet mali diei nuntium, vel quia putabat hanc cladem remotam, et diu didicendam esse; vel ut per Danielem Deum placaret, clademque averteret. Ita S. Hieronymus.

QUOD HABERET POTESTATEM TERTIUS IN REGNO. — Scilicet primus in regno erat rex, secundus regnum, tertius Daniel, inquit Maldonatus (!). Aliter S. Hieronymus, q. d. Feecit ut Daniel esset tristata, sive triumvir, puta ut esset unus e tribus regni potentibus.

(1) Vel potius primus locus regis, alter filii regis, tertius primi satraparum.

capibus: sic enim paulo post Darius Medus tres toti regno praefecit, ut patet cap. vi, 2.

30. *EADEN NOCTE.* — Non anni ejusdem, sed sequentis, inquit ex Guevara Alcazar in *Apoc.* xvi, vers. 12, not. 2. Quippe eadem nocte quontannis convivari consueverat Chaldaei, per vigiliam agentes cuiusdam decuram; quale Livius, lib. XXIII, Campanos celebrasse commemorat, cum Graechus eos invasit simul omnibus portis. Verum contextus ipse innuit, mox eadem nocte ejusdem anni captam esse Babylonem. Tamen enim eadem nocte referendum est ad « Mane, Tekel, Phares, » q. d. Eadem nocte ejusdem convivii, qua rex vidit manum vincientem, contra se scribentem sententiam mortis, interfectus est. Nec enim solet sententia, praesertim adeo afflicta et miraculosa, ad annum differri: nec verisimile est Cyrum cum tantis copiis per totum annum et amplius obsedisisset Babylonem. Nec obstat, quod « praedicatum sit de eo (Daniele), quod potestatem haberet tertius in regno suo » (Balsasaris). Id enim inter magnates, qui mille in convivio aderant, ibidem eadem nocte jussu regis praedicatum et proclamatum est. Solent enim exemplares castigationes Dei, praesertim circa sacrolegos (qualis haec erat), esse subites et repentinae.

INTEFACTUS EST BALSASAR. — capta a Cyro Babylone. Falsum ergo est quod ex Berose scribit Josephus, lib. I *Contra Apion.*, Cyrum, capta Babylone, regem Balsasarum (quem ipse Nabonnedum vocat) benigno accepisse, eique ad habitandum Carmaniam assignasse.

Tradunt Xenophon lib. VII, et Herodotus lib. I, et ex eis Rupertus hic cap. xviii, S. Thomas, *Opus. De Regim. princip.* lib. III, cap. vii, Pererius hic, Guevara in *Hobacuc*, cap. ii, 7, Alcazar, *Apoc.* cap. xvi, 12, et passim Interpretes, Cyrum observantem Babylonem circa eam multas fossas fecisse, et eo die quo sciebat Babyloniis festum acturos, et se inebriaturos, subito de nocte, contemptibus et buccinantibus Chaldaeis, in eas fossas derivasse Euphratem, qui Babylonem interfluit, itaque per siccum jam Euphratis alveum Persas in urbem penetrasse. Non praecaverunt illi Babyloni, putantes hoc factu esse impossibile. Nam, ut in Xenophon, « Euphratis latitudo est plinquam ad duo stadia, et profunditas tanta, ut nec duo viri aliter super alterum stantes, super aquam emineant. » Ex alia parte Babylone innumerabiles erant propugnatorum multitudo: muri autem ipsi quinquaginta cubitos in latitudinem, jucentes in altitudinem patebant. Videns ergo Cyrus urbem terram esse inexpugnabilem, per flumen eam aggressus est die festo et convivali. Quocirca potantes Chaldaeos praevidentes et irridentis Isaia, cap. xxi, vers. 5, ait: « Pone mensam, contemplantur in specula comedentes et bibentes, surgite, principes, arripite clypeum, » hostiliter, Cyrus urbem ingreditur. Adit Xenophon duos fuisse transfugas Babyloniis apud

Cyrum, Gadatum et Gobriam, quorum ductu Cyri milites in regiam nocte ducti sint, interfectis quicumque occurrerant, his tantum servatis, qui syriace loquerentur (Judeis) trucidatisque primum regis custodiibus, ipsum deinde regem interemisisse. Ita cecidit Babylon illa inelyta: fuit minus Troas, fuit Ilium, et ingens gloria Teucrorum.

Capta est Babylon anno primo monarchiae Cyri, qui fuit annus mundi 3417. Illo ergo anno Balsasar fecit hoc convivium, vixit manum scribentem, occisus est, etc. Porro Cyrus ob hanc Danielem de se prophetiam praesentem, et aliam praecedentem ab Isaia, cap. xlv, 1, ante 200 annos de se editam, inquit Josephus, Judaeos et Babylonicos captivitate liberavit, I *Estrae*, l. 1.

Nota: In hac urbis clade servatus est Daniel, tum Dei providentia, tunc quia ejus virtus et sapientia jam ubique erant celebris, ut patet *Estrae*, cap. xviii, 3 (sic enim M. Marcellus in *Structurarum expugnatione*, Archimedem nobilissimum mathematicum servari praecipit); tum quia illico perebruit ejus vaticinium de nece Balsasaris, nec dubium quin id statim Darius et Cyrus intellexerint: jussissent ergo eum quasi vultum suum servari, sicut Nabuzardan jussit servari Jeremiam, cap. xl, eo quod Judaeorum exidium per Chaldaeos praedixisset.

Denique Aristoteles in *Politico*, lib. III, cap. ii, sic ait: « Capta cum esset ab hostibus Babylon, ferunt partem aliquam ejus civitatis tertia die nondum aliquid secuisse. » Item cecidit Cyro, sive Memphis, saeculo praecedenti, cum a Selymo Turcarum rege expugnata est: quin et Selymus eam, licet captem, ingredi non est ausus.

Vide hic quantum peccatum sit sacrilegium, quaque Deus puniat profanatores rerum sacrarum, et cultui suo dicatorem; ob hoc enim Balsasarum hic punivit vitia, urbis et monarchiae excidio.

Quocirca pie et sancte S. Stephanus Papa (qui vixit tempore S. Cypriani, et sub Valeriano gloriosum obiit martyrium anno Domini 280), sanxit ut vasa et vestimenta sacra non nisi a sacratissimis hominibus ferantur, idque confirmat hoc Balsasaris exemplo. Sic enim decrevit, *De consecr.* dist. 1, cap. *Vestimenta*: « Vestimenta Ecclesiae, in quibus Domino ministratur, et sacra debent esse ad honesta; quibus aliis usibus non debent dari, quam ecclesiasticis et Deo dignis officiis; quae nec ab aliis debent contineri aut offerri, nisi a sacratissimis hominibus; ne vitio quae Balsasar regem percussit, super hoc transgredientes veniat, et corrueat faciat eos ad imum. »

Allegorice, Rupertus in *Daniel*, cap. ix, docet, quod per Babyloniis excidium significatur destructio totius civitatis diaboli, futura in die iudicii, de qua dicitur *Apoc.* xviii: « Cecidit, cecidit Babylon magna, et facta est habitatio demoniorum, etc.: quia de vino eius formationis eras

Cyros fuit Danielem et Judaeos ob ejus de se vaticinia.

Cyros cepit Babylone diversitas de Euphrate.

biberunt omnes gentes, et reges terræ cum illa fornicati sunt. »

31. Et DARIUS MEDUS SUCCESSIT IN REGNUM. — « Darius, » scilicet cum Cyro nepote suo. Ita omnes graeci historici; Daniel tamen hic, et Isaias, cap. xlii, 47, et Jeremias, cap. li, 11, id tribuunt uni Dario et Medis: quia Darius erat dignior, eratque avunculus Cyri, tuncque Medi erant potentes: Cyrus autem sub eo Persis præerat, sed elate, animo et viribus pollens. Ita S. Hieronymus. Perperam Massoreta, historiarum gentilium imperit, pro Darius, punctaverunt *Dartaves*, et pro Cyrus *Cores*. Darius persice idem est quod *Ἰσῆτις*, id est *coercitor*, ait Herodotus, lib. VI.

Quæres, qui fuerit hic Darius Medus? Respondet, primo, Theodoretus fuisse Nabuchodonosoris ex filia nepotem. *Secundo*, Joannes Annius et Joannes Lucidas post suum Megasthenem, putant fuisse Darium Hystaspis. *Tertio*, alii dicunt fuisse Cyrum. *Quarto*, Scaliger, lib. VI *Emenđ. temp.*, putat fuisse Nabonitum, qui, inquit, ex communi principum consensu successit fuit Labosordacho, nepoti Nabuchodonosoris ex filia Nitocride. Itene enim Labosordach censet fuisse Balsasar, quo interfecto, a populo electum creatumque esse regem Nabonitum, huncque esse Darium Medum, qui 47 annis regnarit, donec Cyrus eum regno Babylonie exutum, in Carmaniam relegavit. Verum Darium Medum una cum Cyro expugnasse Babylonem, et occidisse Balsasarem, ac consequenter Medos et versas non per successionem, nec per electionem, sed per vim simul occupasse imperium Babylonis, docet Daniel hic vers. 28: « Divisum est regnum tuum, et datum est Medis et Persis. » Et vers. 30: « Eadem nocte interfectus est Balsasar, » utique a Medis et Persis paulo ante nominatis. Unde mox subdit: « Et Darius Medus successit in regnum. » Idem docet Isaias, cap. xlii et cap. xlii, 2: « Ascende, ait, Ælam; obside (Babylonem), Mede. » Et vers. 7: « Et vidit currum duorum equitum, ascensorem asini, et ascensorem cameli, » puta Cyrum regem Persarum, et Darium regem Medorum. Et vers. 9: « Ecce iste venit ascensor vir bige equitum (puta Cyrus Medo-Persæ), et respondit et dixit: Cecidit, cecidit Babylon. » Idem docet Jeremias cap. li, et communiter Interpretes. *Quinto*, Eusebius putat fuisse Astyagem, avum Cyri: huic sententiæ favet cap. xlii, vers. ult. Verum dico hunc Darium fuisse filium Astyagis: nam Astyagem præter filiam Mandanem, quæ fuit mater Cyri, etiam filium habuisse, licet Herodotus et alii negent (forte quia eum non habuit ex regina, sed ex secundaria uxore; aut quia, ut vult Tornielus, adoptivus ejus, non naturalis fuit filius); docet tamen idipsum Xenophon in *Cyropædia*, qui hunc filium vocat Cyaxarem, atque eum ultimum fuisse regem Medorum (1). Hic sane vide-

Beata et vera fuisse filium Astyagis, et Cyri avunculum.

tur esse Darius Medus, dictus a Xenophonte Cyaxares; a Septuaginta Artaxerxes. Ita Tornielus in *Chronol.*, Pererius, Maldonatus et alii passim, sequentes S. Hieronymum et Josephum lib. XI *Antiq.* cap. xii. Consequenter verius est, quod ait Xenophon, Astyagem naturaliter obisse, Cyro adhuc existente puero, quam quod Herodotus asserit, eum a Cyro victum et regno expulsum esse. Ex hoc enim loco patet Cyrum cum avunculo Dario, ac consequenter cum familia Astyagis valde fuisse conjunctum. Porro Darius, vel, ut Ctesias, *Ἀρταξέρης*, quod propius accedit ad nomenclaturam Persicam, idem est quod *Ἰσῆτις*, id est *coercitor*, qui alios premit et coercet; sicut Xerxes, idem est quod bellator: Artaxerxes, magnus bellator, ait Herodotus lib. VI, et ex eo Scaliger, lib. VI.

ANNOS NATUS SEXAGINTA DEOS. — Tradunt Hebræi in *Seder olam*, id est in *Chronologia mundi*, et ex eis Genebrardus in *Chronol.*, hunc Darium natum esse eodem anno quo Nabuchodonosor vastavit Jerusalem et templum, ut hujus sceleris esset ultor et vindex, ac Babylonem cum monarchia everteret. Quod intellige de anno quo Nabuchodonosor cepit obsidere Jerusalem, qui fuit annus regni ejus 46; biennium enim illam obsedit, ac tandem eam expugnavit anno regni sui 48, ut patet *Jerem.* cap. li, 4 et 29. Id ita esse patet. Nam annus 62 Darii fuit pariter 1 Cyri, quo soluta est captivitas Babylonica, ac proinde idem ejusdem captivitatis fuit 70 et ultimus. Porro hi 70 anni inchoantur ab anno 8 Nabuchodonosoris, quo ipse occidit Joakim, eique substituit Joachin filium, quem post tres menses abduxit in Babylonem, ut dixi *Jerem.* cap. xxi et xxxi. Jam ab anno 8 Nabuchodonosoris usque ad 46 ejusdem, quo natus est Darius, intercedunt anni octo, quos adde ad 62 Darii, et præcise habebis annos 70 captivitatis Babylonice.

Ubi nota quam oculus divine Providentiæ sit sublimis et pervigil, ut delinquenti illico tormentum creet et destinet. Ita notatur chronologi, eodem die quo in Anglia natus est Pelagius hæresiarcha, in Africa natus esse S. Augustinum, qui Pelagia a Deo parabat antagonistam et debellatorem. Ita eodem anno 1524, quo Lutherus publice heresin professus est, S. P. N. Ignatius Pompeopolis vulneratus nuntium sæculo remisit, sacranque militiam inchoavit, quem Deus deum Societatis Jesu contra Lutheranos decertatura destinabat. Ita Ribadeneira in ejus *Vita*, XII, xviii.

« Darius Assueri filius, » de semine Medorum, alius intelligi non potest, quam Cyaxares II Xenophontis, Medorum rex, filius Astyagis, Cyri avunculus, et mox soer, cujus auspiciis bellum gestum erat contra Assyrios qui dicuntur, sive Babylonios. Cyaxares hic, hujus nominis secundus, successit Balsasari. Alias de Dario Medo Danielis sententias minus probandas expendunt. Campeg. *Vitæ in Observat. s. Script.* lib. VI, cap. iv et v, et Bertholdius in *Excursu* IV de Dario Medo, interpretationi suæ hujus libri vernacula adjuncta.

(1) Et revera Darius ille Medus, qui infra ix, 1, vocatur

CAPUT SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Satrapæ invidentes Danieli præfecturam, et dolum strunt per edictum regis. Unde Daniel, vers. 16, quia Deum adorat, in lacum leonum mittitur, sed manet illæsus: hinc rex, vers. 24, accusatores Daniels in eodem lacum conjici jubet, sancitque ut omnes paveant Deum Daniels.

1. Placuit Dario, et constituit super regnum satrapas centum viginti, ut essent in toto regno suo. 2. Et super eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat: ut satrapæ illis redderent rationem, et rex non sustineret molestiam. 3. Igitur Daniel superabat omnes principes et satrapas: quia spiritus Dei amplior erat in illo. 4. Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum: unde principes et satrapæ querebant occasionem ut invenirent Danieli ex latere regis: nullamque causam et suspicionem reperire potuerunt, eo quod fidelis esset, et omnis culpa et suspicio non inveniretur in eo. 5. Dixerunt ergo viri illi: Non invenimus Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei sui. 6. Tunc principes et satrapæ surripuerunt regi, et sic locuti sunt ei: Bari rex, in æternum vive: 7. consilium inierunt omnes principes regni tui, magistratus, et satrapæ, senatores, et judices, ut decretum imperatorum exeat, et edictum: Ut omnis qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et homine, usque ad triginta dies, nisi a te, rex, mittatur in lacum leonum. 8. Nunc itaque, rex, confirma sententiam, et scribe decretum, ut non immutetur quod statutum est a Medis et Persis, nec prævaricari cuiquam liceat. 9. Porro rex Darius proposuit edictum, et statuit. 10. Quod cum Daniel comperisset, id contra constitutum legem, ingressus est domum suam: et fenestris apertis in conaculo suo contra Jerusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua, et adorabat, confitebaturque coram Deo suo, sicut et ante facere consueverat. 11. Viri ergo illi curiosius inquirentes invenerunt Danielem orantem et obsecrantem Deum suum. 12. Et accedentes locuti sunt regi super edicto: Rex, numquid non constituisti, ut omnis homo, qui rogaret quemquam de diis et hominibus usque ad dies triginta, nisi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens rex, ait: Verus est sermo, juxta decretum Medorum atque Persarum, quod prævaricari non licet. 13. Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Juda, non curavit de lege tua, et de edicto quo constituisti: sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua. 14. Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est: et pro Daniele posuit cor ut liberaret eum, et usque ad occasum solis laborabat ut erueret illum. 15. Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt ei: Scito, rex, quia lex Medorum atque Persarum est, ut omne decretum, quod constituerit rex, non liceat immutari. 16. Tunc rex præcepit, et adduxerunt Danielem, et miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te. 17. Allatusque est lapis unus, et positus est super os lacus: quem obsignavit rex annulo suo, et annulo optimatum suorum, ne quid fieret contra Danielem. 18. Et abiit rex in domum suam, et dormivit inconvalescens, cibique non sunt allati coram eo, insuper et somnus recessit ab eo. 19. Tunc rex primo diluculo consurgens, festinus ad lacum leonum perrexit: 20. appropinquansque lacui, Danielem voce lacrymabili inquam, et affatus est eum: Daniel, serve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis semper, putasne valuit te liberare a leonibus? 21. Et Daniel regi respondens, ait: Rex, in æternum vive: 22. Deus meus misit angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi: quia coram eo justitia inventa est in me; sed et coram te, rex, delictum non feci. 23. Tunc vehementer rex gavisus est super eo, et Danielem præcepit educi de

lacu: eductusque est Daniel de lacu, et nulla lesio inventa est in eo, quia credidit Deo suo. 24. Jubente autem rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem: et in lacum leonum missi sunt, ipsi, et filii, et uxores eorum: et non pervenerunt usque ad pavimentum lacu, donec arripere eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt. 25. Tunc Darius rex scripsit universis populis, tribubus, et linguis, habitantibus in universa terra: Pax vobis multiplicetur. 26. A me constitutum est decretum, ut in universo imperio et regno meo, tremiscant et paveant Deum Danielis. Ipse est enim Deus vivens, et æternus in secula: et regnum ejus non dissipabitur, et potestas ejus usque in æternum. 27. Ipse liberator, atque salvator, faciens signa, et mirabilia in celo et in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum. 28. Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii, regnumque Cyri Persæ.

1. UT ESSENT IN TOTO REGNO SUO — distributi per suas satrapias et provincias. Notat S. Hieronymus ex Josepho Darium, victa Babylone, rediisse in Mediam cum Daniele, ibique hæc que sequuntur esse gesta: eodem anno mortuus est Darius; unde Daniel ex Media mox videtur remigrasse Babylonem, et ad Cyrum jam monarcham factum, se contulisse.

2. ET SUPER EOS PRINCIPES TRES. — Olim apud Medos et Babylonicos, Ægyptios et alios, summi post regem erant *שלושה שליטים* *schalitim*, id est tristes, sive triumviri, puta tres principes, qui omnibus aliis minoribus principibus præerant: inter eos unus a Dario Medo constitutus fuit Daniel, æque ut a Balsasare constitutus fuerat, cap. v, 20, ut esset tertius in regno.

3. SPIRITUS DEI AMPLIOR ERAT IN ILLO. — Spiritus, » tum sapientie, tum prudentie, tum prophetie, tum orationis, tum justitie, tum zeli, aliarumque virtutum. Tales querant reges et principes, quos provincis prædicant: preses enim et rector sine sapientia et spiritu, est quasi sol sine luce, » quasi avis sine pluma, quasi gubernator navis sine gubernaculo. Hinc Sapiens, cap. vi, 22: « O reges populi, inquit, diligit sapientiam, ut in perpertuum regnetis; » et paulo post: « Rex sapiens populi stabilimentum est. »

4. UT INVENIRET DANIELI EX LATERE REGIS. — Ita legitur Romani; sed Chaldaice habent *מלכותו מלכותו*, id est regni. Jam primo, Hebræi crasse, latus regis, inquit, est regna que ad regis latus recumbit, quasi hi satrapæ Danielem apud regem suspectum de adulterio cum regina efflicere conati sint. « Quererebatur ergo occasionem, si in sermone, tactu, nutu, intermitteni accusare possent Danielem. Sed nullam causam et suspicionem reperire poterunt, quia enuchus erat; unde eum in re stupri arguere non poterunt. » inquit ex mente Hebræorum S. Hieronymus. Qui et subdit: « Pro suspicionem Theodotus et Aquila *שלושה שליטים* interpretati sunt, que chaldaice dicitur *שלושה שליטים*, aut potius *שלושה שליטים*: cumque ab Hebræo quererem quid significaret? respondit mihi verbi sonus *שלושה שליטים*, quam nos illecebram, sive *שלושה שליטים*, hoc est errorem dicere possumus. Porro Burioides in

Vers. 4. Ex eo quod latere quid? Erina.

Media *שלושה שליטים* per » et non per *שלושה שליטים*, id est peccata, appellat. »

Secundo, Hector Pintus sic exponit, q. d. Querierent occasionem ut Danielem removerent, et eijcerent a latere regis. Unde aliqui codices hie legunt: Quererebant occasionem ut auferrent Danielem ex latere regis.

Tertio, Valabius: Ex latere, inquit, id est ex parte regni, ut scilicet accusarent Danielem, ut reum læsæ majestatis, quasi male administrasset regnum, et edicta regia violasset, ita S. Hieronymus; aut quod mala fide regiam pecuniam tractasset, inquit Maldonatus.

Verum dico esse hebraismum: nam esse ex latere, idem est quod *insidiari*; ergo insidiis, quasi a latere, aliquem aggredi et prosternere: qui enim insidiatur alteri, ad latus se collocat, ut alterum non advertentem occulte feriat, capiant, vel supplantent, q. d. Hi satrapæ quererebunt occasionem, ut invenirent modos insidiandi Danieli, eumque apud regem calumniandi, et prefectura hæc regni deijciendi. Vide hic quam virtus comes sit invidia, feriantque summos fulmina montes. Rursum quam verum sit illud: « Omnes qui pie volunt vivere, persecutionem patientur. »

5. NON INVENIENS DANIELI HEIC ALIQUAM OCCASIONEM, NISI FORTE IN LEGE DEI SUI. — Nota hic miram integritatem Danielis, qua ita circumspice fideliter et perfecte regi gubernacula tractabat, ut ejus amuli nihil in eo vel in speciem possent calumniari. Quare Abbas Pastor in *Vitis Patrum* rogatus a quodam: « Quomodo debet homo conversari? » respondit: « Vidimus Danielem, qui non est inventa accusatio ejus, nisi *de* servitio quod exhibebat Deo suo. » Rursum vide hic in Daniele, quam in aulis regnet amulatio, præsertim in eos quos princeps evehit. Exempla hoc seculo multa vidimus, imo hoc anno 1618, apud omnes fere reges, principes summos gratia et gradu suo excedisse cernimus. Quocirca recte Pythagoras hoc suis doctrine datum dedit: « Quæcumque invidiam pariant, vitanda putato. » Ita habent aures ejus carmina, quæ edidit et explicuit Hierocles ejus discipulus. Rursum in Daniele verum est illud Publici: « Fortunam citius recitas quam retinere»

Quarto et secundo.

Vers. 6. Reges Chaldaice significat quatuor.

Sapientes sunt, qui præstant illud S. Hieronymi ad *Heliodorum*: « Nipodanus, aut, primam curam habuit, ut humilitate superaret invidiam; inter conuales primus in opere, extremus in ordine. » Aulicus ille rogatus: « Quomodo in aula conuisset? Omnibus, » ait, cedendo, et injurias quaslibet tolerando imo gratias injuriantibus agendo. » Præclare monet Ausonius, *Exhort. ad modestiam*:

Fortunam reverenter habè quicumque repente Dives ab exiliis progredere loco.

Quocirca sapiens ille dicebat accedendum esse ad reges et principes, sicut accedimus ad ignem, moderate nimirum. Si enim propius ad ignem accedat, ab eo adureris: si remotius consistas, non calefies. Hæc de causa Ptolemæus mathematico princeps, invitatus a rege ad prandium, excusavit se, dicens: « Regibus contingit fere quod considerantibus picturas, quæ cum videantur emittunt, placent, propinquæ vero, non dulcescunt. » Ita refertur in ejus Vita, quæ habetur initio *Almagesti*.

6. SURRIPUERUNT REGI. — *שדד* reges hebraice significat tremere; chaldaice vero, significat primo, astare, congregari; unde Septuaginta et Valabius vertunt: *Congregati sunt ad regem*; Syrus et Arabicus: *Accesserunt ad regem*; secundo, *tumultuari*, tertio, *ferre*; unde Joannes et Jacobus vocantur Boanerges, id est filii fremitus, sive tonitru, *Marci* ut, 17; quarto, *persuadere*, præsertim dolose et insidiose, quod est surripere. *Surrripuerunt* ergo, id est insidiose suggererunt regi. Perperam ergo Pintus pro *surrripuerunt*, corrigendum vult *surruperunt*.

Moral. de consiliariis.

Discant hic reges et principes bene examinare, penetrare et pervidere, tum suorum consiliarium animos, consilia et intentiones; tum leges et decreta, quæ illi suggerunt, an sint iusta et utilia bono, non suggerentis, sed publico; nec credant iis, qui ob privata commoda vel odia, suggerunt ea, quibus regi dedecus, aliis perniciem creant. Discant vicissim consiliarii malum consilium consultori esse pessimum. Ita hi satrapæ in Danielum hæc fabam cudentes in seipsos eundem euderunt. Discant viros probos et quietos non impune tangi. « Cave quiete sedentem in aulis, » inquit Sfortia, qui et hoc in insigni gestabat: « Quietum nemo impune læssat. » Auren est Plinii vox in *Panegyri. Trajani*: « Discimus, inquit, experimento fidissimum esse custodiam principis ipsius innocentiæ. Hæc arx inaccessa, hoc inexpugnabile munimentum monumento non egere. Frustra se torrone succinxerit, qui septus charitate non fuerit; armis enim arma irritantur. » Denique audiant consiliarii id quod Alfonsus Aragonie rex dicebat, si sibi conligisset nasci temporibus Romanorum, se constructurum fuisse contra curiam templum *Jovi passiori*, in quo priusquam venirent in senatum Patres conscripti, odium,

Quoties nemo impune læssat.

amorem, ac privatos omnes affectus deponeret: hi enim sunt qui urbes, reges et regna evertunt ac pessumdant. Ita Panoritanus in *Alfonso*.

7. UT OMNIS QUI PERTURBARE ALIQUAM PARTITIONEM A QUOCUMQUE DEO, etc., NISI A TE, REX. — Nota adulationem, ut injustum et impium decretum a rege extorqueant. Sudent enim regi, ut divinitatis nomen et munus sibi arroget, ut, deo omni excluso, ipse quasi deus solus suppressum vota excipiat, nec patiatur alium deum adiri vel invocari. Juris enim nature est, ut quisque, præsertim egens vel afflictus, Deum invocare possit, imo debeat; et barbaræ, imo diabolicæ esset hoc vetare. Dum ergo alium deum hie invocari prohibent, ipsum regem pro deo colendum et invocandum censent. Sic deus haberi voluit Domitianus Imperator, quem irridens Philostratus: « Cum, ait, alius propterea se accusatum quereretur, quod Tarenti, ubi dominabatur, sacrificans, publicis precibus non addidisset, Domitianum Palladis filium esse: At enim, inquit, arbitraris fortasse Palladem non peperisse, cum semper habita sit virgo. Ignorabat autem (ut opinor) deam ipsam draconem quoadque Atheniensibus peperisse. Nimirum draco erat Domitianus. Idem narant Quintilianus, lib. III, cap. IX; Suetonius, in *Domitiano*, cap. III; Martialis sæpe, et alii, cum illud ejus solitarium programma irrident: « Edictum domini deique nostri (I). »

10. CONTRA JERUSALEM. — Hoc, ait S. Hieronymus, est Dei præceptum, *Douer*, xii, 11, et Salomonis consilium, III Reg. vii, 44, qui contra templum orandum esse admonuit. Sic Ezechias, *Isaie* xxxviii, 2: « Converti faciem suam ad parietem (qui erat versus templum), et oravit ad Dominum. » Sic David, *Psalm*. lxxii, 3: « In terra, ait, deserta, et in via, et iniqua: sic in Sancto (sicut in sanctuario et templo) apparui tibi, » q. d. Ego David in deserto profugus, ex eo te, Domine, in templo habitantem contemplant, et ad templum conversus te in eo presentem et præsidem adoro. Ergo videtur Salomon fabricasse templum in Jerusalem (quæ in medio terre habitata erat sita, ut ait Ezechiel, cap. v, 5), Deum quasi centrum mundialis spheræ, et omnium animorum constituisse ut lineæ et orationes ab omnibus ducerentur it

(1) Si quibusdam incredibile videtur sensum regem Darium tale edictum dedisse, advertant hoc edictum ab aulicis callide obtentum fuisse Daniels perditæ causa. Præterea aulici hoc edictum necessarium esse ad regem Darii auctoritatem, quod Babylonis firmamentum, volsantque ut novus rex tanquam divinitas haberetur, quo Babylonis ejus legibus facilius obtinerebant. Darius vero dolens sui antecessor consilio tantem hand persequit. Unum ex pulcherrimis Persarum institutis est, alicui Aristobanus Themistocli, quod rex ut imago omnia conservantis Dei honoraret et adoraret (Plutarchus in *Themistocle*). Vide etiam Heeraus, *De la politique et du commerce des peuples de l'antiquité*, trad. de W. Sackau, pag. 467 et suiv. Ex quo quisque videt edictum Darii Modi omnino credibile esse (Janssens, *Heran*, sacr.).

templum, ubicumque ipsi existerent; et Deus in templo tanquam in centro presentem se exhibens, singulorum precibus intendebat, audiebat, exaudiebat, ut notavit noster Pineda, lib. V. *De Rebus Salomonis*, cap. v, num. 35. Templum ergo erat quibus centrum orbis, ut Deus centrum est mundi, hominum et angelorum. Vide hic et imitare constantem pietatem et libertatem Danielis, qui pro ea statum et vitam periculo fidenter exposuit. Merito Aristoteles, I *Ethic.* x, hominem constantem vocat quadratum, quia ad omnem fortunam iactum impulsuque firmus solidusque in sapientia et virtute consistit, cum alii leves rotentur ut globi.

TRIBUS TEMPORIBUS IN DIE FLECTEBAT GENUA. — Tria tempora quibus Deo flectenda sunt genua, tertiam, sextam et nonam Ecclesiastica traditio intelligit, eaque colliguntur ex *Act.* II, 15, et cap. III, 1 et cap. x, 9. Tribus horis, inquit Pinius, orabant Iudei in die, scilicet hora tertia, sexta et nona. Tertia, quia tunc data est lex in Sina; et eadem hora orat Ecclesia, quia tunc datus est Spiritus Sanctus in Pentecoste. Sexta, quia tunc erectus fuit serpens aeneus in deserto: eadem orat Ecclesia, quia tunc crucifixus est Christus. Nona, quia tunc petra dedit aquas in Cades; ut et Christi laevis in cruce tunc perforatum, sanguinem dedit et aquam.

Addit noster Lorinus in *Act.* III, 1, Iudeos orasse hora sexta, quia tunc lapsus est Adam, ut colligitur ex eo, quod Dominus post meridiem venisse dicitur, ut puniret Adamum. Ad idem Hebraei, quia tunc perambulavit daemone meridiano, quod hominem ad intemperantiam et choleram fervente sole sollicitat, unde in meridie Iudei solent contra illud recitare, *Psalm.* xc: « Qui habitat in adjutorio Altissimi, » ut ab illo liberentur, scilicet « ab incursum et demonio meridiano, » ut dicitur vers. 6 illius psalmi.

Audi et S. Hieronymum: « Daniel regis iussa contemnens, et in Deo habens fiduciam, non erat in humili loco, sed in excelso; et fenestras aperit contra Jerusalem, ubi erat visio pacis. Tria autem sunt tempora, quibus Deo flectenda sunt genua: tertiam, sextam et nonam Ecclesiastica traditio intelligit. Denique tertia hora descendit Spiritus Sanctus super Apostolos. Sexta volens Petrus comedere, ad orationem ascendit in cenaculum. Nona Petrus et Iohannes pergebant ad templum. » Verum de his alibi. Audi et S. Augustinum in *Sententis*, num. 203: « Vigor, ait, fidei christianae tribus temporibus initiatur, vespere, mane, meridie. Vespere enim Dominus in cruce, mane in resurrectione, meridie in ascensione: unum ad patientiam occisi, aliud ad vitam resuscitati, tertium pertinet ad gloriam maiestatis in Patris dextera consistendis. » Et S. Cyprilianus, tract. *De Orat. Domini*, per ternarium horarum putat designari SS. Trinitatem, quam totidem horis colimus et adoramus.

Porro tertia, sexta, nona, computantur ab ortu solis: Hebraei enim diem, ut Romani noctem, dividebant in quatuor horas, et quot vigiliis. Prima erat ab ortu solis usque ad tertiam: durabant ergo hae horae tres nostras horas. Prima enim incipiebat ab hora quinta vel sexta (sequor hic computum Belgarum et Transalpinorum), et durabat ad horam nostram nonam: hora nostra nona incipiebat earum tertia, et durabat usque ad nostram duodecimam: tunc enim incipiebat eorum sexta, quae durabat usque ad nostram tertiam pomeridianam, a qua incipiebat nona eorum, et durabat usque ad vesperam. Unde Lyranus per tria tempora intelligit mane, meridiem et vespere.

15. INTELLIGENTES REGEM. — regis voluntatem et intentionem; Chaldaice est: *Congregaverunt se supra regem*, id est quasi facta manu omnes simul regem aggressi sunt, ac pene tumultuati contra eum: hoc enim est *reges*, de quo dixi vers. 6.

Moraliter vide hic in Daniele, quam difficile sit servire aulae terrestri simul et celesti, placere principi et aulicis, et non displicere Deo et angelis: « Nemo, ait Christus, potest duobus dominis servire. » Et: « Non potestis Deo servire et mammonae, » *Matth.* VI, 24. Scripsit Aeneas Sylvius, qui, postea creatus Pontifex, vocatus est Pius II, ad quemdam aulicum librum *De Misericordia curiam*, id est aulicorum, in quo ostendit quanta in aula sit vanitas, ambitio, invidia, hypocrisis, impunitas: quot cura, distractiones, servitutes, sollicitudines, metus: quanta inconstantia, mutabilitas, casus, ruinae, pericula corporis et animae. Ad tandem ita concludit: « Quae cum illa sint, relinquamus hoc pelagus inquietum, nosque in aliam vitam redigamus. Nam si pacem cupimus, si otium diligimus, si nobis vivere volumus, si salutem animae quaerimus, fugienda nobis sunt atria regum, et aulici tumultus, in quibus nec requies, nec bonarum artium exercitatio, nec virtutis amor aliquis regnat; sed avaritia tantum, libido, crudelitas, crapula, invidia et ambitio dominantur. Quibus vitis qui sit deditus, nullo se poterit argumento tueri, quin apud viros doctos malus esse convincatur et stultus Vale, vir, nisi ex curialibus unus esses, meo iudicio prodens. Anno salutis 1443. » Praeclara Polybius, lib. V: « Sicut, ait, calculi modo aerei sunt, modo aurei: sic et aulici ad nutum regis nunc beati sunt, nunc miseri. »

Quocirca Agrippa de duobus admonebat virum, qui in aula salvus vivere cuperet. *Primo*, ut difficultatem rerum ipse susciperet. *Secundo*, ut gloriam aliis concederet. Ita Dionysius, lib. XLIX.

Notissima est vox ejus, qui rogatus, quomodo rarissimam rem in aula consecutus esset senectutem: « Injurias, inquit, accipiendo et gratias agendo. » Ita Seneca, lib. II *De Ira*, cap. XXXV.

Diogenes, audiens Callisthemem beatum dici quod esset amicus Alexandri: « Imo, ait, infelix

est qui tum prandet ac coenat, cum Alexandro videtur. »

Constantinus Imperator eunuchos similesque aulicos vocabat « tineas et sorices palatii, » ait Nicephorus, lib. VIII, cap. XIV. Sicut enim muscae ad mel, ita isti ad opes et delicias aularum advolant.

Quocirca sapienter Horatius, lib. II. *Carminum*, ode x:

Auream quisquis medioorientalem
Diligit, totus caret obsoleto
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.

Et Ovidius, lib. III *Tristium*, eleg. IV:

Vive tibi, quantumque potes praedustria vita;
Savere: lastris fulmen ab aere venit.

Seneca in *Hippolyto*:

Fraus sublimi regnat in aula.

Et in *Thyeste*:

Set quicumque volet potens
Aulae culmine lubrico;
Me undecis saturet quies.
Obscuro positus loco,
Levi periturus otio.

Martialis, *Epigram.* lib. IX:

Nemo suus (hac est aula: natara potentis),
Sed domini mores Casareanus habet.

Prudenter ergo monet Aeneas Sylvius, lib. I *De Gestis Alfonsi*: Illi, ait, aulici plurimum sapient, qui, accepto aliquo beneficio vel mediocri, aulae vale dicunt. Ostendunt enim animum suum expletum esse, et periculo se subducunt, in quod curiales frequenter incidunt, qui veluti sues, ubi saginati sunt, in cenam domini mactantur. « Est apud Indos, inquit Plinius, herba quaedam precipui odoris, referta minutis serpentibus, quorum iclu protinus moriendum sit. Ita habent principum aulae quod allecet, sed occultant lethale venenum ni caveas. » Rursum: « Indicae festivitates, meridiano tempore blandientes, gaudent toto dorso per tranquillam fuitare, donec oblitae sui, solis vapore sicetur cortex, ut mergi nequeant, jamque invisa nalent opportuna venantium praeda. Ita quidam, spe rerum magnarum affecti, in principum aulac sese conjiciunt, et adeo delinuntur aulae delicias, donec imprudentes eo redigantur, ut non possint, etiamsi velint, in suum otium se recipere. » Ita Plinius, lib. IX, cap. x.

Exstat emblemata Alciani, numero 86:

Vana palatinos quos educat aula clientes,
Dicitur auratis necesse compedibus.

Ita Iustus et Iudibrium fortunae fuerunt in aula Davidis Iob, Saulis Abner, Artaxerxis Aman, Tiberii Sejanus, Constantini Ablavus, Theodosii

Ruffinus, Arcadii Eutropius, Honorii Stilico. Denique Antonius in *Melissa*, serm. 59: « Sicut, ait, qui valde febricitant, appetitum et robur amittunt: sic qui principum aulis inhabitant, mentem et bonos mores perdere solent, nisi frequenter animo repetant hoc dictum: Nosce teipsum. »

16. LIBERABIT TE. — Dicit hoc rex Daniels, tum ut eum consolatur, tum ut se excoisat: sperabat ergo Deum illi affore, ut affuerat tribus ejus sociis in fornace Babylonia. Quocirca Rabbini in *Midrash Tehillim* in illud *Psalm.* LXXII: « Exaudi, Deus, orationem meam, cum deprecor: a timore inimici eripe animam, » de hac Daniels tutela dicunt: *Venit leo, et liberavit leonem de ore leonis.* Leo enim est Deus, de quo *Amos*, III, 8: « Leo rugiet, quis non timebit? » Ille liberavit leonem, id est Danielem, qui descendit ex Juda, de quo dixit Jacob, *Gen.* XLIX: « Catulus leonis Juda. » Ita refert Galatinus, lib. V, cap. VIII.

17. QUEN OBSIGNAVIT REX ANNULO SUO, ET ANNULO OPTIMATUM SUORUM, NE QUID FIERET CONTRA DANIELEM. — Chaldeus et Septuaginta, *ne mutaretur res in Danielem*; Valabius, *ne mutaretur voluntas in Danielem*, id est rex, mutata voluntate, Danielem e laeu extraheret. Utrumque videtur verum, scilicet *primo*, quod rex obsignavit lapidem annulo suo, ne optimates, mutata voluntate, Danielem occiderent, praesertim si viderent leones ei parere, quod futurum timebant. Ita S. Hieronymus et Theodoretus. *Secundo*, quod optimates quoque obsignarunt lapidem annulo suo, ne rex Danielem e laeu eriperet.

22. CONCLUIT ORA LEONEM. — Notat ex Aristotele, Plinio et Gellio Pererius, leonem naturaliter homini non nocere, *primo*, si leoni inveniunt caput aut oculos pallio aut veste cooperiat. *Secundo*, si leo sit satur. *Tertio*, si sit cicur. *Quarto*, si in eum fueris beneficus. *Quinto*, si supplex et prostratus jaceas. Adde *sexto*, si ei ignem aut flammam offerentes: hisce enim percellitur leo. Causam affert Nicolaus Leonicus, *Quaest. natural.* Quaes. XX: « Leonum, ait, vis omnis in oculis esse creditur: quomobrem levi etiam cibus panis conjecto, aperto capite, tanta illa feritas torpescit illico, devineiturque non repugnans. Quo etiam modo a Lysimacho Alexandri jussu simul incluso strangulatum fuisse leonem ferunt. Ignis autem splendore suo, cum omnium peculiariter perstringit et haebat oculos, tum eorum maxime qui eos calidiores sicioresque habent, cujusmodi sunt leones. » Denique leonem « terrent rotarum orbes circumacti, curruque imanes, et gallinaceorum cristae cantusque, » ait Plinius lib. VIII, cap. XVI: perinde ut, visa vipera fugit cervus, audita voce porci fugit elephas, ait Horus, *hieroglyph.* 82 et 83, lib. II. Hinc Megarenses porcos pice oblitus, et mox igne flammatus, in antipatri elephantos immiserunt, ait Elianus, lib. XVI, cap. XXXVI. Ita res magne a parvis percelluntur, humiliato caelo, et ferinam phantasiam edomante. Verum

quod Danieli non nocuerint leones, fuit miraculum, quia, ut hic dicitur: « Angelus coneludit ora leonum, » et dicitur, ait S. Hieronymus, et unguis; scilicet primo, ut sui ea continendo et comprimendo, ne Danielum mordere possent. Sicut Raphael legavit in deserto Ægypti Asmodeum, scilicet vin aliquem detestativum ei imprimendo: sicut enim corpori sub demoni imprimi potest vis molliva, que cum e loco suo protrudat et expellat; sic et detestativa, que eum in loco suo detineat, eum quasi alligat et affligat. Secundo, continuit angelus ora leonum, adimendo eis famem, et cibi Danielique fastidium in eis concitando. Tertio, mutando leonum phantasiam, ut apprehenderent Danielem quasi amicum, vel ut quid formidabile: sicut Aristoteles et Plinius docent leones terrore ad rotas et sonum currum, ad galli cristas et cantum; et maxime ad fulgentes ignes. Ecce hic in Daniele verum est illud *Hebr.* xi, 33: « Obstraverunt ora leonum. » Hoc miraculum castitati Danielis adscribit, et acceptum referunt S. Hieronymus *Contra Iovinianum*, Epiphanius et Bartholus in *Vita Danielis*, et Damasceus, *Res S. Basilii*, illud attribuit ejus jejunio, ut dixi in Prologo. Danielis corpus virginitate ita odoratum est, ut ferarum dentes ei inflexi nequiverunt, inquit Damasceus, lib. IV *De Palo*, cap. xv.

Ita leona S. M. deo ejus speluncam ingrediendi, ob pudicitiam pepercit, pro eo dmicavit contra ejus horum et servum, cum persequentes, utrumque occidendo. Testis est S. Hieronymus in *Vita S. Machi*, qui ait cum pudicitie barbim conscientiam pro suo fuisse septum, ne a leona lederetur: « Ut sciant virgines et casti, inter gladios, et infer deserti, et bestias, pudicitiam nunquam esse captivam; et hominem christianum posse mori, non posse superari. »

Ita hyena Pachonem captum servavit et circumlinxit. Testis est Valerius in *Lusitana*, cap. xxix.

Ita S. Maria, uxor S. Chrysothi, in Iupinar detrusa a leone propagata est, ut habet ejus Vita 25 octobris.

Ita S. Thecla turris, serpentibus allisque feris objecta, ab omnibus illis ea permansit, tutante eam, et feris mani-deficiantibus ejus castitate. Ita plurimæ alie virgines, leonibus et feris objecte, intente ad eis evaserunt. Castitas ergo leones, equo ac ignem, domat et cecurat. Quocirca merito de h. Thecla virgine ignis et leones superavit, ita et n. S. Gregorius Nazianzenus in *Præc.* 7, ad *curiosum*.

Qui Theclam necis eripuit illamque pericula?
Quis valdes unguis vivax talenque ferarum?
Verendus, oles omni mirabilis ævo!
Vulgatus fatus potuit sapere leones.

§ S. Ambrosius, lib. II *De Virgin.*: « Thecla, inquit, copulatum fugiens nuptialium, et sponsi furore damnata, naturam etiam bestiarum, virginitatis venerabilem mutavit. Namque parata ad feras,

cum aspectus quoque declinaret virorum, ac vitalia ipsa sevo offerret leoni, fecit ut qui impudicos detulerant oculos, pudicos referrent. Cernere erat lingentem pedes bestiam, eubitum humi nudo testificantem sono, quod sacrum virginis corpus violare non posset. » Audi majora: « Adorabat ergo prelam suam bestia; et proprie obliata nature, naturam induerat quam homines amiserant. Videres quadam nature transfusione, homines feritatem indutos, savitiam imperare bestie: bestiam exosculantem pedes virginis, docere quid homines facere deberent. Tantum habet virginitas admirationis, ut eam etiam leones mirentur! Docuerunt religionem, dum adorant martyrem; docuerunt etiam castitatem, dum virginis nihil aliud nisi plantas exosculantur, demersis in terram oculis, tanquam verecundantibus ne mas aliquis vel bestia virginem nudam videret. »

Denique, missus est Daniel in lacum leonum, anno primo Darii; ergo Daniel tunc erat annorum 98. Patet ex diebus cap. I, 1 et 4.

QUA CORAM EO (DEO) JUSTITIA INVENTA EST IN RE. — Nota hic in Daniele fuisse justitiam veram: talis enim est que est coram Deo, sive in oculis Dei, qui lucidissimi sunt; non falsam et impunitam, qualis est Novantium. Respondent illi justitiam hic non generalem, sed particularem accipiendam esse, q. d. Daniel: Ego nihil defraudavi, sed summa fide pecuniam et negotia regis tractavi. Verum hanc justitiam non hinc, sed sequentibus verbis statuit Daniel; ait enim: « Sed et coram te, rex, delictum non feci. » Huc alludit Ezechiel, cap. xiv, 16, cum ait quod Noe, Job et Daniel in justitia sua liberant animas suas.

23. QUI CREDIDIT DEO SUO, — quia confisus fuit Deo, ejusque providentiæ et omnipotentis se totum commisit. Alii, quia fidelis fuit Deo suo. Vere S. Augustinus, tract. 8 in *Epist. S. Joanni*, tom. IX: « Subdere, inquit, ei qui supra te est, et infra te erant illa quibus prepositus es. Quia vero per peccatum homo deseruit eum sub quo esse debuit, subditus est eis supra que esse debuit. Intendite quid dicam, Deus, homo, pecora: supra te, Deus, infra te pecora. Agnosce eum qui supra te est, ut agnoscat te que infra te sunt: ideoque, cum Daniel agnovisset supra se Deum, agnovit illum supra se leones. Si autem non agnoscis illum qui supra te est, superiorem contemnis, subderis inferiori. Propterea superbia Ægyptiorum unde domata est? de raris et muscis, *Exodi* viii. Sed Daniele agnovit leones, quia ille subditus Deo erat: agnovit ignis servos Dei, tres viros, quos non ussit, quorum nec vestigium corrupti, » *Daniel*, iii.

Ita S. Pontianus martyr sub Antonino Imperatore, Spoleti objectus leonibus rugientibus, orans cum Christo illud *Psalm.* xxi: « Salva me ex ore leonis, ut enarrem nomen tuum, » eos cecuravit, ut ei blandirentur: ac deinde equiticos, flagro-

carceres, longam mediam, ignes illisus superavit, dicens: « In Domino confido, non timebo quid faciat mihi homo. » Ita habent ejus Acta 19 Januarii. Hac de causa Gentiles olim contra Christianos judicibus suelamabant: « Ad leonem, non leonem » damnetur virgo christiana: sed ille eadem spe et ope Dei qua leones, etiam leones superavit, teste Terulliano in *Apolog.*, et testes sunt S. Agnes, Lucia, Dorothea, Susanna alique plurimæ.

24. JUVENIS REGE. — Rex hic exercet talionis penam, que eum iure requissima est. Itaque enim examinata, interfecti rex hostes Danielis sibi imposuisse, et dolose edictum extorsisse, ut Daniellem sibi fidelissimum et utilissimum e medio tollerent.

ET FILII, ET UXORES. — Quia illi parentes et hereditates ad scelus exortant, adjuverant, aut consenserant, inquit Piatius: alias enim barbarum hoc fuisse regis edictum. Solus enim Deus illos innoxios, ob peccata parentum morte punire potest: unde solus barbarus id illum fecisse, et etiamnum facere legitimus.

Addit Josephus, X *Antiq.* xi, Danielis accensores regi dixisse leones fuisse saturos, adeo que a Daniele abstulisse; regem vero, cum plurimum carnis leonibus datum esset, præcipisse ut illi eis oblectarentur, ut non alieno, sed suis corporibus experirent, an leones satioritate retardati, ad divitiarum potentiam impediti, a Daniele abstulissent. Verum nil tale habet Scriptura. Unde videtur Josephus more suo, sue gentis historiarum narratione, si non vera, verisimili saltem exornare voluisse, inquit Maldonatus.

25. LINGUIS, — id est priusquam. Ita Chaldeus, Valerius et alii.

25. LINGUIS, — nationibus: singule enim nationes singulas habent linguas.

26. PAVEANT DEUM DANIECUS. — Hinc videtur Darius verum Deum fuisse conversus: plus enim præcepit, quam præcepit Nabuchodonosor, cap. iii, 98. Ille enim tantum vult, ne quis Deum hebreorum blasphemaret. Ita Maldonatus.

27. IN COELO ET IN TERRA. — Qui enim miracula facit in terra, potest similiter facere in coelo: hoc enim miraculo ostendit se esse Deum, ideoque Dominum coeli et terre.

28. PERSISTENTIS USQUE AD REGNUM DARI. — Chaldeice est *חַזַּקְתָּ הַיְסוּדָא*, prospere egit, id est in magno honore fuit, quamdiu Darii et Cyri regnum duravit, quamdiu regnaverunt Darius et Cyrus. Ita Chaldeus, Septuaginta, Valerius et alii. Dicit hoc Daniel, ut historie finem faciat, ordiaturque prophetiam: nam hæc sex prima capita magis historica sunt quam prophetica; que vero cap. vii et deinceps sequuntur, proprie prophetica sunt.

Vide hic quam felices et gloriosos efficiat constantia in fide et cultu Dei. Ita enim felix et gloriosus evasit hic Daniel et tres pueri, cap. iii,

Eliazarus, et Machabæi, li *Machab.* cap. vi et viii.

Inter Christi athletas emittit S. Basilium. Cum enim præfectus quidam Valentis Imperatoris eum hortaretur, ut tempori cederet, neque tot Ecclesiam adduceret in discrimen tamen exquisitione dogmatis, promittens illi amicitiam, et multa beneficia, divinus ille vir: « Adolescentulus congerere tales sermones, respondit, nam hos et his similes inhiare hujusmodi rebus; qui vero essent inuutriti divinis litteris, eos nullam syllabam illarum in discrimen venire pati posse, solereque, si res posset, nullum genus mortis pro illis subeundum reusare; Imperatoris quidem amicitiam magis se pendere cum pietate; qua remotis, perniciosam esse. » Ferebat hoc egre præfectus, adibatque cum despero. Tunc Magnus Basilium: « Utinam sempiterna, inquit, hæc mea sit desipientia! Post hoc colloquium occurrit imperatori præfectus, exponitque regi quid dixisset Basilium, et qua esset virtute, ac animi præstantia. Sed Imperator tacuit, et veniens in urbem cornpetit divinitus inflicta domni sue plagis. Ita Theodoritus, lib. IV *Histor. Eccl.* cap. xix. Alia vice præfectus mortem ei minatus est: at Basilium gratum se illi eo nomine habere dixit, quippe qui discere ex tali rerum statu non gravate curaret. Et cum præfectus amplius eum rem deliberare juberet, Basilium: « Ego quidem inquit, et hodie et cras idem futurus sum; utinam tu tot ipsum non mutares! Creatura enim cum sim, creaturam adorare, Deumque esse profiteri in animam non inducere mentis; sed neque religioni vestre me aggregari sustinebo. Tametsi enim vos regi charissimus, et non minima oribus pars esse existimamus; me tamen mitem deest hominibus gratificari, et propterea fidem in Deum propependere: quam ego proditurus non sum, etiam si mille bonorum publicationem, et exsilium, et aliud quodquam gravium erumnarum, mortemque adeo ipsam numeris: nihil enim reverentiam tuam mororoni mihi afferre potest. Quod si facultates meas expetis; pamos hose, et cetera, atque hos pauces, qui in mundo mihi sunt, si hos, inquam, adamasti, recipie. Sin ut exsili causa soium vertam manvis, paratus ad id sum. Exsili vero quomodocum, qui semper terram quasi peregrinus pererit, et ad regionem aliam vehementer aspiro? Corpus porro hoc, vel potest primam plagam, sensus omnino expers, et cruciatibus superioris prorsus futurum est. » Victus hæc Basilio libertate et constantia Imperator quietavit. Ita Nicephorus, lib. II *Histor.* cap. xviii.

Anastasio Imperator Episcopum Cœnandarum hortatus est, ut ad suam factionem desiceret, pollicens enim quidquid petisset illico accepturum. Cui Episcopus: « Tu, inquit, potius ad orthodoxos transi, ne dum opinionibus impiorum hominum Severi, Eulychetis et Dioscori amplecteris, æterno igni addicaris. » Simulque apprehendens Imperatoris chlamydem: « Hæc, ait,

Moralis
paganus
philosophus
et cetera.

vestis nequam te post mortem sequetur, o Imperator! sed sola comitabitur pietas ac virtutum habitus. Missam fac Ecclesiam, quam Christus suo redemit sanguine. Indoctus es et ratiocinandi ignarus, neque ullum Ecclesie decretum perfecte intelligis; tantum imposturis et scurrilibus calumniis fatos terres. Satis tibi sit dignitatis, quod Imperator es: Antistes Ecclesie vexare noli. » Ad hæc Imperator pudore suffusus obmutuit. Pauperrimus autem cum esset ille Episcopus, ne obolum quidem ab Imperatore voluit accipere: adeo liber erat, et solus in Deum fidei ac pietatis rationem habens, terrena calcans omnia. Ita Cedrenus et Zonaras, tom. III *Annal. in Anastasio*.

Julianus Imperator Cesarium (ut ejusdem frater Gregorius Nazianzenus scriptis prodidit) iis reipublice muneribus præfecit, quibus auctoritas et amplitudo inessent: quem nunc verborum lenociniis ac ingentibus promissis, nunc terroribus et minis, cunctique machinarum genere in suum obsequium errorumque trahere conatus est: sed strenuus Christi athleta superior semper e lueta excessit, crucis opprobrio imperii posthabens majestatem. Cum enim non simulatum christiani hominis figmentum, sed verus esset christianus, certo sciebat quam ampli glorie laudisque thesauri sub crucis ignominia delitesceret. Ita S. Gregorius Nazianzenus, orat. in *Fuere fratris Cesarii*.

Publia præfecta monialium, transeunte Juliano Apostata, vnebat cum suis: « Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum. » At postquam versus, qui illa sensus omnis expertia esse pronuntiant, recitaverant, istum adjugebant: « Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis. » Ille Julianus cum maxima animi ægritudine auditus, jussit ut, eo progrediente, conticescerent. At Publia, ejus leges parvi estimans, majori cum alacritate chorum virginum in unum coegit, et illo

prætereunte, denno cantare mandavit: « Exsurget Deus, et dissipentur inimici ejus, » etc. Itaque tyrannus, graviter commotus, jubet eam quasi magistram chori ad se adduci: quam licet anum propter ætatem ingravescentem cum primis venerandam cerneret; tamen satelliti cuidam dat mandatum, ut utramque malam verberet, et genas cruentet manibus. Illa, hanc contumeliam pro summo honore ducens, domum revertitur, et tyrannum, ut solebat, spiritualibus cantilenis perstringit. Ita Theoporetus, lib. III *Hist. Ecclesiast. cap. xvii*, et Baronius, tom. IV, anno 362.

Quocirca allegorice Rupertus, in *Daniel. cap. xi*, docet Danielem hic fuisse typum Christi patientis: sicut enim Danieli insidiati sunt satrape, ita Christo Judæi et scribæ, idque ex invidia. *Secundo*, sicut satrape Danielem ad necem adigere conati sunt per edictum Darii Medii, ita Judæi Christum per sententiam Pilati et Romanorum. Sed sicut Danielem per angelum liberato, gavisus est Darius: ita Christo a mortuis suscitato, et toto orbe prædicato, gavisus est orbis Romanus: « mutavit leges, convertit edicta Romani imperii majestas, » Christumque « prædicari præcepit. » *Tertio*, sicut Danielis accusatores in lacum missi, mox a leonibus devorati sunt: ita Judæi Christi hostes a Tito eversi sunt.

Anagogice, Daniel e lacu leonum redivivus typus fuit resurrectionis, ejusque quasi prælibato, ac velut primitiæ. Quocirca mos priscus christianorum fuit, ut in suis sepulchris inter alia resurrectionis symbola, Danielem in lacu inter leones stantem sculpterent: exstant ejus rei in veteribus lapidibus complura exempla. Causa fuit, tum quod Daniel cap. xii, resurrectionem omnium clare descripsit; tum quod ipse e lacu leonum liber egrediens, quasi ideam hominis e tumba resurgentis expresserit; ideoque assumptus sit in hieroglyphicum resurrectionis. Ita Baronius, in *Martyrol. juli die 21*.

CAPUT SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Tactem Daniel res suas, et gesta ac somnia regum Babyloniæ enarravit: hic vero et deinceps visiones suas enarrat. Itaque hic proprie incipit prophetia Daniels. Hoc ergo capite videt Daniel quatuor bestias, quæ significant quatuor monarchias, et regnum Antichristi. Secundo, vers. 9, videt Deum Patrem, quasi senem, judicantem de Antichristo et de Christo, qui Christo causam et regnum adjudicat. Tertio, vers. 21, describit regnum Antichristi Quarto, vers. 27, describit regnum Christi et Sanctorum, quod omnibus aliis succedet, eritque gloriosum et æternum.

1. Anno primo Baltassar regis Babylonis, Daniel somnium vidit: visio autem capitis ejus in cubili suo: et somnium scribens, brevi sermone comprehendit: summamque perstrin-

gens, ait: 2. Videbam in visione mea, nocte, et ecce quatuor venti celi pugnabant in mari magno. 3. Et quatuor bestie grandes ascendebant de mari diverse inter se. 4. Prima quasi leona, et alas habebat aquile: aspiciebam donec evulset sunt alæ ejus, et sublata est de terra, et super pedes quasi homo stetit, et cor hominis datum est ei. 5. Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit: et tres ordines erant in ore ejus, et in dentibus ejus, et sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. 6. Post hæc aspiciebam, et ecce alia quasi pardus, et alas habebat quasi avis, quatuor super se, et quatuor capita erant in bestia, et potestas data est ei. 7. Post hæc aspiciebam in visione noctis, et ecce bestia quarta terribilis, atque mirabilis, et fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, et reliqua pedibus suis conculeans: dissimilis autem erat cæteris bestiis, quas videram ante eam, et habebat cornua decem. 8. Considerabam cornua, et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum: et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie ejus: et ecce oculi, quasi oculi hominis erant in cornu isto, et os loquens ingentia. 9. Aspiciebam donec throni positi sunt, et Antiquus dierum sedit: vestimentum ejus candidum quasi nix, et capilli capitis ejus quasi lana munda: thronus ejus flammæ ignis: rotæ ejus ignis accensus. 10. Fluvius igneus, rapidusque egrediebatur a facie ejus. Millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei: judicium sedit, et libri aperti sunt. 11. Aspiciebam propter vocem sermonum grandium, quos cornu illud loquebatur: et vidi quoniam imperfecta esset bestia, et perisset corpus ejus, et traditum esset ad comburendum igni: 12. aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas, et tempora vitæ constituta essent eis usque ad tempus et tempus. 13. Aspiciebam ergo in visione noctis, et ecce cum nubibus celi quasi filius hominis veniebat, et usque ad Antiquum dierum pervenit: et in conspectu ejus obtulerunt eum. 14. Et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum: et omnes populi, tribus, et lingue ipsi servient: potestas ejus, potestas æterna, quæ non auferetur: et regnum ejus, quod non corrumpetur. 15. Horrui spiritus meus, ego Daniel territus sum in his, et visiones capitis mei conturbaverunt me. 16. Accessi ad unum de assistentibus, et docuit me: 17. Hæc quatuor bestie magnæ, quatuor sunt regna, quæ consurgent de terra. 18. Suscipiant autem regnum Sancti Dei altissimi: et obtinebunt regnum usque in sæculum et sæculum sæculorum. 19. Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta, quæ erat dissimilis valde ab omnibus, et terribilis nimis: dentes et ungues ejus ferrei: comedeat, et comminebat, et reliqua pedibus suis conculeabat, 20. et de cornibus decem, quæ habebat in capite: et de alio, quod ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua; et de cornu illo, quod habebat oculos, et os loquens grandia, et majus erat cæteris. 21. Aspiciebam, et ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos, et prævalebat eis, 22. donec venit Antiquus dierum, et judicium dedit sanctis Excelsi, et tempus advenit, et regnum obtinuerunt sancti. 23. Et sic ait: Bestia quarta, regnum quartum erit in terra, quod majus erit omnibus regnis, et devorabit universam terram, et conculeabit, et comminuet eam. 24. Porro cornua decem ipsius regni, decem reges erunt: et alius consurgens post eos, et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit. 25. Et sermones contra Excelsum loquetur, et sanctos Altissimi conteret: et putabit quod possit mutare tempora, et leges, et tradentur in manu ejus usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis. 26. Et judicium sedebit, ut auferatur potentia, et conteratur, et disperat usque in finem. 27. Regnum autem, et potestas, et magnitudo regni, quæ est subter omne cælum, datur populo sanctorum Altissimi: cujus regnum, regnum sempiternum est, et omnes reges servient ei, et obedient. 28. Huic usque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar, et facies mea mutata est in me: verbum autem in corde meo conservavi.